



„Učitel je ten, kdo doprovází. Ten, kdo motivuje, povzbuzuje. Ten, kdo za všech okolností podporuje, jde naproti a nezlomí nad nikým hůl. Zřetelně na tuto roli učitelů ukázala distanční výuka, ztratili jsme řadu ‚mocenských‘ nástrojů, jako jsou známky, povinná účast žáků ve výuce a jiné formy odměn a trestů, a v plné nahotě jsme mohli objevit, že naše role je služebná, nikoli mocenská.“

Ředitelka ZŠ v Trmicích u Ústí nad Labem Marie Gottfriedová nabízí svých pět reflexí o vzdělávání během a po koronavirové krizi (Rodiče vítání).

Krátce

- **Václav Fiala, Štěpánka Baierlová a Alexis Katakalis jsou oceněnými učiteli v Global Teacher Prize Czech Republic 2020.** „Učení na dálku nám všem jasněji ukázalo, jak důležití jsou učitelé a jak podstatným místem je škola,“ říká Ondřej Zapletal, ředitel Nadace České spořitelny, která je Generálním partnerem ceny Global Teacher Prize CZ. Ocenění učitelé obdrželi z rukou senátorů Jiřího Drahoše a Jiřího Růžičky nebo ministra školství Roberta Plagy. Václav Fiala, učitel biologie a chemie na Základní škole Brigádníků v Praze, zaujal odbornou porotu kombinací pokory a učitelského sebevědomí i odborností. Na jeho badatelsky orientovanou výuku se ho ptal Deník.cz. Představení všech finalistů můžete zhlédnout ve video reportáži (YouTube).
- **„Zadání testů jednotných přijímacích zkoušek neodpovídají tomu, co by měla učit moderní škola.“** Podle programového ředitele EDUinu Mirka Hřebeckého by bylo lepší ponechat přijímačky v rukou středních škol. Současné testy cvičí žáků ve znalostech, které nejsou podstatné a školám omezují lepší způsoby výběru žáků. Hřebecký se tak přidává ke kritice češtináře Jarmila Vepřeka, který na základě srovnání úloh upozorňuje, že testy pro deváťáky byly v některých ohledech náročnější než maturity (Seznam Zprávy). Jednotné přijímačky proběhly minulý týden v úterý pouze s jedním pokusem.
- **Škály, diagramy, procenta či emotikony nejsou formativním hodnocením.** Během distanční výuky bylo slosloví „formativní hodnocení“ skloňované snad v každém vyjádření ministra či učitelů. Jeho dobré uchopení ale stále drhne. EDUin se mu věnoval v nedávném bEDUinu. Dlouhodobě o něm publikuje a učitelé vzdělává společnost EDUlab. „U formativního hodnocení ale nejde pouze o zpětnou vazbu, jedná se o celkovou koncepci pedagogické práce, kterou v základu můžeme rozdělit do pěti strategií: cíle učení a kritéria úspěchu, třídní diskuse a důkazy o učení, poskytování zpětné vazby, vzájemné hodnocení žáků a sebehodnocení žáků,“ vysvětluje Květa Sulková, vedoucí metodická vzdělávací organizace EDUlabu. Formativnímu hodnocení se v nedávném webináři věnoval i Alexis Katakalis, oceněný učitel v letošním ročníku Global Teacher Prize CZ.
- **Máte střední článek? A mohla bych ho vidět?** Decentralizovaný vzdělávací systém v Česku by mohl významně profitovat ze středního článku řízení, doporučuje expertní dokument hlavních směrů vzdělávací politiky, jenž si nechalo ministerstvo školství vypracovat. A EDUin se ve svém Auditě vzdělávacího systému přidává. Iniciativa Úspěch pro každého žáka nyní přináší zahraniční pohled renomovaných autorů Andyho Hargreaves a Mela Ainscowa na problémy vedení změn ve školství zespoda a seshora (Úspěch pro každého žáka) a navrhuje, jak „vést ze středu.“
- **Rastislav Maďar: Očekávám, že v září začne škola klasicky, možná budou ve třídách dál roušky.** Vládní epidemiolog se obává dalších ohnisků nálezů po návratu Čechů ze zahraničních dovolených, ale zahájení nového školního roku vidí optimisticky (Seznam zprávy). „Časem si zvykne, že když třeba bude pozitivní jeden případ, tak si ho vytrasuje hygienická stanice, zjistí, jaké jsou blízké kontakty, ty půjdou do karantény a na jejím konci budou testovány. Ale zbytek školy může fungovat dál,“ vysvětluje.

V souvislostech

JEDEN, NEBO DVA TERMÍNY JEDNOTNÝCH PŘIJÍMAČEK?

Když ministerstvo školství během dubna hledalo řešení pro letošní přijímací řízení na střední školy, rozhodlo se ponechat jednotný test. Kvůli obavám z šíření epidemie jej ale omezilo na jeden termín. Již před projednáváním novely ve sněmovně si tohoto řešení vysloužilo kritiku, na jeho nevhodnost poukázala například Učitelská platforma, k přidání druhého termínu vyzývaly i opoziční strany. Ze strany ministerstva opakovaně zaznělo, že jde o řešení, které si vynutila krizová situace. Resort například podle Deníku N počítá pro další roky opět se dvěma termíny.

To ale nemusí být až tak jednoznačné. Cermat prakticky od zavedení jednotných přijímacích zkoušek poukazuje na to, že je pro něj organizace dvou termínů zkoušky administrativně náročná, Jiří Zíka tím argumentoval již v roce 2018, kdy byl mimo jiné právě kvůli chybám v přijímacích testech odvolán z funkce ředitele Cermatu (DNes.cz).

Tato argumentace se promítla do konkrétních plánů na omezení jednotné přijímací zkoušky na jeden termín, které by nebylo krizovým řešením. „Konstrukce dvou řádných termínů a jednoho náhradního termínu ke každému z nich se ukazuje jako organizačně i finančně extrémně náročná, navíc výsledky uchazečů z let 2017 a 2018 neprokázaly významný vliv pořadí uchazečů,“ uvádí se ve vládou schváleném strategickém dokumentu Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023.

Redukce přijímací zkoušky na jeden termín má zastánce i v části školské veřejnosti. „Jeden termín dlouhodobě podporujeme, opakování zkoušky považujeme za nadbytečné. Šanci uchazečů na přijetí to nijak podstatně neovlivňuje,“ řekl Lidovým novinám k důsledkům letošního omezení přijímacích zkoušek na jeden termín předseda Unie školských asociací – CZESHA Jiří Zajíček.

Výzkumník David Greger z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy ale poukázal na to, že data, která by umožnila analyzovat výsledky přijímacích zkoušek a odpovědět na otázku, koho a do jaké míry jeden termín přijímacích zkoušek omezuje v šancích na přijetí na střední školu, má pouze Cermat a že jeho analýzy nejsou v tomto ohledu dostatečné. Dle Gregera z dostupných dat víme, že v loňském roce: „83 % uchazečů 9. ročníků ZŠ o maturitní obory se účastnilo obou termínů přijímacích zkoušek. Z nich pouze malá část (8 % v českém jazyce a 6 % žáků v matematice) měla stejný výsledek.“

Dva termíny přitom byly kompromisem, který umožnil koncept jednotné přijímací zkoušky v roce 2016 protlačit sněmovnou přes kritiku laické i odborné veřejnosti. Ta se týkala podoby přijímacích zkoušek a jejich vlivu na vzdělávání především na 2. stupni základních škol a upozorňovala také na to, že o budoucnosti dítěte bude rozhodovat jeden test založený na náhodném výběru znalostí. Tyto obavy se například podle Tomáše Feřteka naplnily. „Přijímačky škodí. A to hned natříkrát,“ shrnul před rokem námitky vůči jednotným testům (Respekt.cz).

Negativní dopady high-stakes zkoušek v podobě plošného testu byly popsány v řadě prací mimo české prostředí. Autoři si všímají toho, že orientace škol a učitelů k přípravě na test nemá pozitivní vliv na výsledky a dovednosti žáků (Jacobs B. A., 2005), popisují možnosti zhodnotit na základě testů znalosti a dovednosti žáků jako limitované (Papay, J. P., 2011) nebo dokládají, že plošné testování zvyšuje socioekonomické nerovnosti (Figlio D., Loeb S., 2011).

Zejména během diskuse, která se kolem přijímacích testů rozvířila kvůli chybám v roce 2018, se k jejich podobě kriticky nevyjadřovali jen lidé mimo státní správu. „Současné nastavení přijímacích zkoušek nefunguje správně a mělo by se změnit,“ okomentoval jejich podobu náměstek ústředního školního inspektora Ondřej Andrys s tím, že dlouhodobě doporučují změnit jejich obsah, protože testy ověřují nadřidovatelné znalosti a nikoli studijní potenciál (Frekvence 1). Že si umí zrušení přijímaček představit, prohlásil v září 2018 i ministr školství Robert Plaga (irozhlas.cz).

Záměr zavést jednotnou přijímací zkoušku je v dokumentech ministerstva školství poprvé zmíněn v roce 2015, a to konkrétně v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy na období 2015 až 2020. Ve stejném dokumentu se za sporných okolností (tj. bez toho, že by prošel odbornou diskusí) také poprvé objevil požadavek na zavedení povinné maturitní zkoušky z matematiky, které byl tehdejší ministr Chládek příznivcem. Jde o implementační dokument ke Strategii vzdělávací politiky do roku 2020, v ní ale požadavek na zavedení jednotné přijímací zkoušky obsažen nebyl. Novelu školského zákona, která vedle jednotných přijímacích zkoušek zavedla povinnou maturitu ze tří předmětů nebo povinnou předškolní docházku, přijala sněmovna v roce 2016.

Karel Gargulák, Radka Hrdinová

Tipy a události (výběr z EDUKalendáře)

17. 6., 14.00. Praha. Kulatý stůl SKAV a EDUin: Budou naše školy schopny zvyšovat mediální gramotnost žáků?

POMOZTE NÁM JAKO DÁRCE:

Každý dar umíme efektivně použít a proměnit ho v užitečnou informaci. Týden co týden připravujeme Beduin, píšeme a mluvíme o vzdělávání s cílem proměnit ho k lepšímu. Abychom v tom mohli pokračovat i nadále, potřebujeme Vaši podporu.

DAROVAT